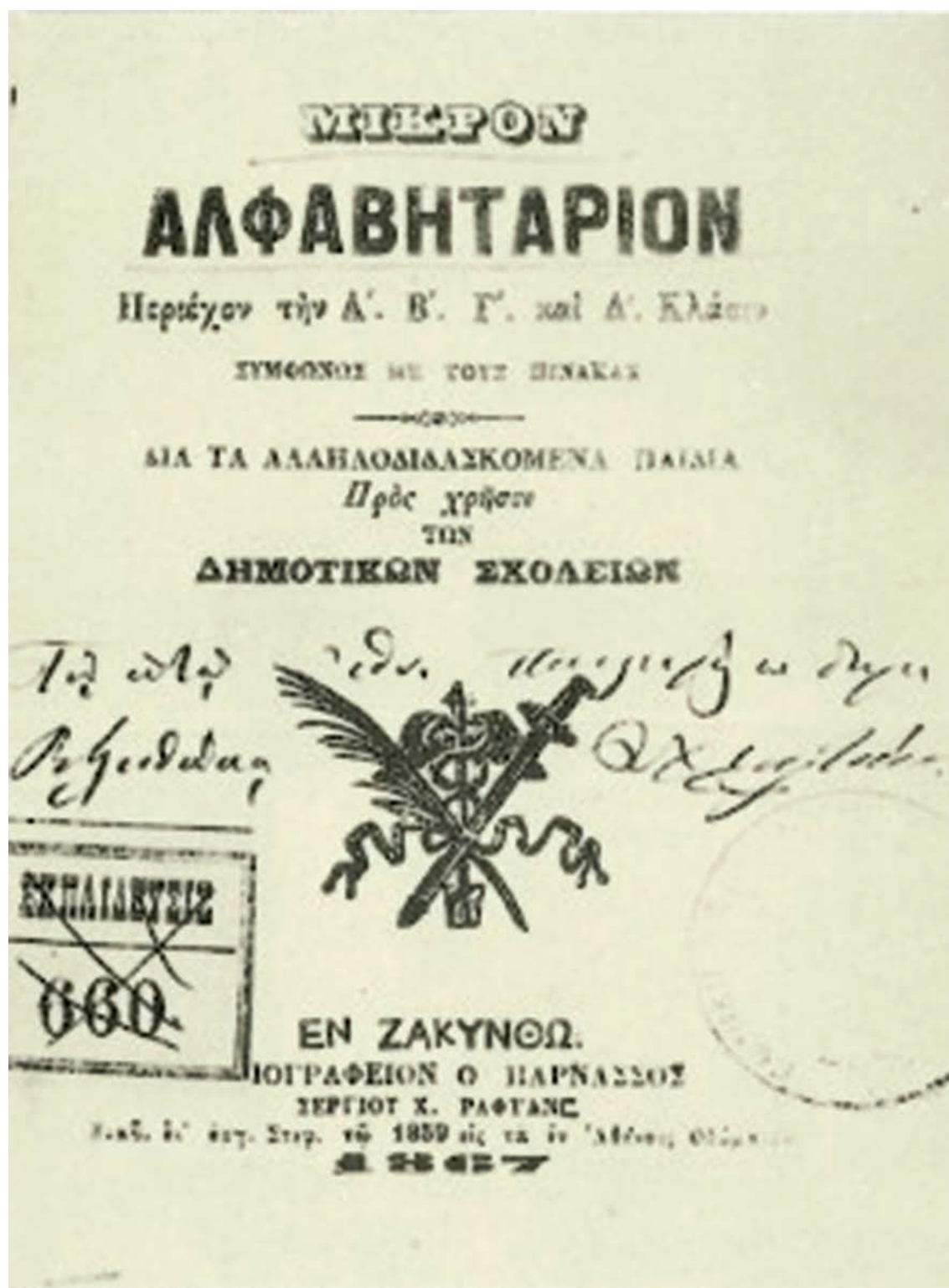

Εικόνα 1.

Νέον Αλφάβητάριον 1867. Πηγή: Ευγενίας Κεραδάδηναιου "Νεοελληνικά Ἀλφάβητάρια" 1771-1981.

Στιγμιότυπα από την εκπαίδευση στη Ζάκυνθο τον 20ό αιώνα

Ευάγγελος Αγγελδούσης, Άκης Λαδικός, Χρήστος Σφυρής, Αγάπη Χακκίδη

Στις αρχές του 20ου αιώνα τα σχολικά κτίρια του νησιού ήταν σε τραγική κατάσταση. Ο σεισμός του 1893 είχε αφήσει τα ίχνη του. Στη διάρκεια της α΄ περιόδου διακυβέρνησης από το Βενιζέλο, το Υπουργείο Παιδείας έδειξε ενδιαφέρον για την αποκατάσταση των ζημιών και την ανοικοδόμηση νέων σχολικών Μονάδων. Ήρθαν όμως οι σεισμοί του 1912 και στη συνέχεια ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και αυτό δεν έγινε δυνατό. Στην διάρκεια μάλιστα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου πολλά σχολικά κτίρια φιλοξένησαν Γαλλοσενεγαλέζους στρατιώτες που αφίχθησαν στο νησί.

Το έτος 1911 επιθεωρητής των Δημοτικών Σχολείων της Ζακύνθου ήταν ο Στυλιανός Καταιβατής.

Ο επιθεωρητής Καταιβατής εισογήθηκε στον Υπουργό Δημόσιας Εκπαίδευσης κ. Αλεξανδρή

την ανέγερση τριών Δημοτικών Σχολείων.

Στατιστικά στοιχεία της εποχής, δημοσιευμένα στην εφημερίδα “Φιλελεύθερος”, αναφέρουν ότι το ποσοστό κοριτσιών που φοιτούσαν στα δημοτικά σχολεία ήταν μόλις 2%!

Την ίδια περίοδο πραγματοποιήθηκε Συνέδριο των Δασκάλων του νησιού.

Το έτος 1929 λειτουργούν στο νησί της Ζακύνθου 2 Γυμνάσια και 4 Ιδιωτικά εκπαιδευτήρια: Σφήκα, Μωρέττη, Αγγελοπούλου και Χρ. Κλάδη.

Το εκπαιδευτήριο Μωρέττη στεγαζόταν στην μεγάλη οικία κόμπος Δημητρίου Λούντζη, έναντι Δικαστηρίων.

Εικόνα 2.
1902, το σπίτι του δασκάλου
στο Μουζάκι σε σκίτσο
του περιηγητή Salvador,
από το βιβλίο Zande
(Πράγα, 1904).

Εικόνα 3.
Μαθητές
του 1/θ Δημοτικού
σχολείου Κοντείκων
τέλη δεκαετίας '60.

Σχολάρχης Ζακύνθου ήταν ο Νικόλαος Λόξας.

Γυμnasiάρχης του νησιού ορίσθηκε ο εκ Πειραιώς μετατεθείς κ. Νικολαΐδης.

Καθηγητής Φυσικών επιστημών του Γυμνασίου ορίσθηκε ο Διονύσιος Ε. Μαρτινέγκος.

Εναντι του ιερού ναού της Φανερωμένης λειτουργούσε Δημοτικό Σχολείο θηλέων.

Το ιδιωτικό εκπαιδευτήριο «ΑΘΗΝΑ» λειτουργούσε και τμήμα Γυμνασίου.

Δάσκαλος του Ελληνικού Σχολείου ήταν ο Χρήστος Αντωνόπουλος.

Εικόνα 4.
Μαθητές
του 1/θ Δημοτικού
Σχολείου Λαγοπόδου
στις αρχές της δεκαετίας
του '30.

Δημοτικά Σχολεία Μάρτιος 1902

Δήμου Ζακυνθίων: <i>Σχολεία Πόλης Ζακύνθου</i>	• <i>Βανάτον δηδέων</i> διδάσκαλοι: Ελένη Μανιατοπούλου μαθητές: 60	Γιαννακόπουλος μαθητές: 127
• Α' αρρένων διδάσκαλοι: Δημ. Κολοκοτσάς, Παναγ. Διονυσιάδης, Ιωαν. Θεοδόσης μαθητές: 178	• <i>Γαητάνιον αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Ιωαν. Μαρίνος, Διον. Θε- οδόσης μαθητές: 91	• <i>Κατωστάρια δηδέων:</i> διδάσκαλοι: Ρουμπίνα Παππαδάτου μαθητές: 79
• Β' αρρένων: διδάσκαλοι: Ανδρέας Καλογερόπου- λος, Παναγ. Σκούρτας μαθητές: 122	• <i>Άγιος Κήρυκας αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Σπυρ. Κατοίμης μαθητές: 79	• <i>Πηγαδάκια αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Κών. Μαυρωνάς μαθητές: 48
• Γ' αρρένων: διδάσκαλοι: Σπυρ. Προβής, Διον. Κυ- πριώτης, Διον. Μπονίκας μαθητές: 176	• <i>Καδδινπάδας αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Σπύρ. Αρβανιτάκης μαθητές: 49	Δήμος Μεσογαίων • <i>Σκουδικάδων αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Λεωνίδας Ρίζος μαθητές: 81
• Α' θηλέων : διδάσκαλοι: Ελένη Κολοκοτσά, Μαρ. Μαλλιά, Αναστ. Μαλλιά, Ελένη Μπαλάτσα μαθητές: 217	Δήμος Αρκαδίων • <i>Γερακαρία αρρένων</i> διδάσκαλοι: Αντ. Μπισκίνης, Παναγ. Δημαλίκας μαθητές: 118	• <i>Φαγιά αρρένων</i> διδάσκαλοι: Δήμ Κούφαλης μαθητές: 47
• Β' θηλέων: διδάσκαλοι: Αγαθον. Ξένου, Αμαλία Πατέλη μαθητές: 110	• <i>Γερακαρία δηδέων:</i> διδάσκαλοι: Ελένη Πικραμμένου μαθητές: 58	• <i>Αγ. Δημήτριος αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Ιωσήφ Μύαρις μαθητές: 59
• <i>Σχολείο Πόχραδης:</i> γραμματοδιδασκαλείο: διδάσκαλοι: Παναγ. Πλαίσας μαθητές: 53	• <i>Μπεδούσι αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Γεώργ. Μεντένης μαθητές: 49	• <i>Κούκεσι γραμματοδιδασκαλείο:</i> διδάσκαλοι: Σπυρ. Μπράτης μαθητές: 25
• <i>Σχολείο Βασιδικού:</i> γραμματοδιδασκαλείο: διδάσκαλοι: Παναγ. Πλαίσας μαθητές: 26	• <i>Τραγάκι γραμματοδιδασκαλείο:</i> διδάσκαλοι: Γεώργ. Καπνίσσης μαθητές: 38	Δήμος Αρτεμισίων • <i>Γαδάρων αρρένων</i> διδάσκαλοι: Ιωαν. Λάσκαρης μαθητές: 62
Δήμου Ψωφίδος	• <i>Αδικανάς γραμματοδιδασκαλείο:</i> διδάσκαλοι: Στ. Παππαγεωργόπουλος μαθητές: 27	• <i>Γαδάρων δηδέων:</i> διδάσκαλοι: Αναστ. Ζήση μαθητές: 57
• <i>Βανάτον αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Αλέξ. Ψύλλας μαθητές: 63	Δήμος Υφραιίων • <i>Κατωστάρια αρρένων:</i> διδάσκαλοι: Ιωαν. Λεοστάκης, Νικόλ.	• <i>Βουγιάτον αρρένων</i> διδάσκαλοι: Νικόλ. Πυριόχος μαθητές: 50

- *Φιοδίτη γραμματείων*
διδάσκαλοι: Παν. Βώσσοις
μαθητές: 28
- *Λαγκαδάκια γραμματείων:*
διδάσκαλοι:διον. Κλαυδιανός
μαθητές: 39
- **Δήμος Οπιταϊδών**
- *Μαχαράδον αρρένων:*
διδάσκαλοι: Ι. Αυγουστίνος, Ι. Δάφνης
μαθητές: 117
- *Μαχαράδον δηδέων:*
διδάσκαλοι: Ανδριανή Σπάθη
μαθητές: 42
- *Ρωμίρι γραμματείων*
διδάσκαλοι: Διον. Κουτουλογένης
μαθητές: 45
- **Δήμος Λιθακιωτών**
- *Πεισινόντας αρρένων*
διδάσκαλοι: Παν. Καμπίτσος
μαθητές: 82
- *Πεισινόντας δηδέων*
διδάσκαλοι: Βασιλ. Μαυρογιάννη
μαθητές: 61
- *Μουζιάκι αρρένων*
διδάσκαλοι: Ι. Κούτσος
μαθητές: 65
- *Λιδακιά αρρένων*
διδάσκαλοι: Ι. Σούλης
μαθητές: 70
- *Ρωϊδον γραμματοδιδασκαλείο*
διδάσκαλοι: Διον. Ρουχίτσας
μαθητές: 66
- *Καδαμάκι γραμματοδιδασκαλείο*
ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕ
- **Δήμος Ναφθίων**
- *Κοιδηωμένος αρρένων:*
διδάσκαλοι: Γεωργ. Παντίς
μαθητές: 50
- *Κερί αρρένων*
διδάσκαλοι: Σπ. Καλούδης
μαθητές: 46
- *Αγαλάς γραμματοδιδασκαλείο*
διδάσκαλοι: Γεωργ. Σπίνος
μαθητές: 36
- *Αγ. Λέων γραμματοδιδασκαλείο:*
διδάσκαλοι :Σπυρ. Πλατυμέσης
μαθητές: 58
- *Λούχα γραμματείων*
διδάσκαλοι: Παν. Ξένος
μαθητές: 41
- **Δήμος Ελατίων**
- *Μέσαι Βοδήμει δημ. αρρένων*
διδάσκαλοι: Δημ. Παππαδόπουλος
μαθητές: 62
- *Άνω Βοδήμει δημ αρρένων:*
διδάσκαλοι: Παναγ. Σπίνος
μαθητές: 48
- *Μαριαί δημ αρρένων*
διδάσκαλοι: κενό
μαθητές: κενό
- *Εξωχώρα γραμματείων*
διδάσκαλοι: Ιω. Γιατράς
μαθητές: 30
- *Πιδμονάριον γραμματοσχοδείον*
διδάσκαλοι: Διον. Ανδρεόλας
μαθητές: 31
- *Ορδονιαί γραμματοσχοδείον*
διδάσκαλοι: Ανδρ. Ρήγας
μαθητές: 19
- **Δημόσια Γυμνάσια**
- *Α΄ Εδδηνικόν Σχοδείον*
Σχολάρχης: Α. Γκούσκος
διδάσκαλοι: Γ. Μάνεσης, Κ. Βεντουράς,
Σ. Λογοθέτης
μαθητές: 109 εκ των οποίων Α΄ τάξη: 46, Β΄ τάξη: 29, Γ΄ τάξη: 35
- *Β΄ Εδδηνικόν Σχοδείον:*
Σχολάρχης: Γ. Ρουσελάτος
διδάσκαλοι: Δ. Βυθούλκας, Δ. Ακριβό-
πουλος
μαθητές 108 εκ των οποίων Α΄ τάξη: 44,
Β΄ τάξη: 28, Γ΄ τάξη: 36
- *Ιδιοσυντήρητον Εδδηνικόν Σχοδείον*
Κ. Γεωργακοπούδου
Διδάσκοντες: Σ. Γιαννόπουλος, Α.
Γκούσκος, Δ. Βυθούλκας, Χρ. Αωνέ-
λος, Α. Μαρτζώκης
Μαθητές: 24 εκ των οποίων: Α΄ τάξη: 6,
Β΄ τάξη: 12, Γ΄ τάξη: 6
- Γυμνασιάρχης: Οθ. Ρέντζος
διδάσκαλοι: Σπ. Γιαννόπουλος, Σ. Λού-
γαρης, Α. Μαρόπουλος, Δ. Γιαννούτσος,
Ζαφ. Γαβαλάς
μαθητές: 65 εκ των οποίων Α΄ τάξη: 23,
Β΄ τάξη: 10, Γ΄ τάξη: 16, Δ΄ τάξη: 16
- **Ιδιωτικά Δημοτικά Σχολεία**
Αρρένων
- *Δημ. Μωρέτη:*
Διδάσκοντες: Σπύρ. Προβής και Δ.
Γουλιάρης
Μαθητές: 56
- *Κδ. Γεωργακοπούδου:*
διδάσκων: Κ. Γεωργακόπουλος
μαθητές: 63
- *Γεωρ. Σφήκα:*
διδάσκων: Δ. Κυπριώτης
μαθητές: 18

- *Θεμιστοκλέους Ταβουδάρη:*
μαθητές: 48

**Ιδιωτικά Δημ. Σχολεία
Θηλέων**

- *Εδενδερίας Τζηρά:*
διδάσκων: Ι. Θοδώσης
μαθήτριες: 49

- *Ρεγκίνης Δακορού:*
διδάσκαλοι: Σπ. Προβής,
Αγαθονίκη Ξένου

Ιδιωτικά Νηπιαγωγεία 3

- Νικολέττας Κλάδη
Αικατερίνης Πήλικα
Νικολέττας Βαρυπάτη

Αρχές της δεκαετίας του 1980 στην εκπαιδευτική περιφέρεια της Ζακύνθου ξεκίνησαν οι συνενώσεις των Δημοτικών σχολείων με μεγάλη επιτυχία.

*Εικόνα 5.
Τα /θέσια στο Κορίνθι
και στο Σχνάρι στις Βοδίμες.*

Εικόνα 6. Το "Αρετάκειο" Δημοτικό Σχολείο στις Βοδίμες.

Εικόνα 7.
Το 4/θέσιο Δ.Σ. Ορεινής
Ζώνης στον Άγιο Λέοντα.

Έτσι μέχρι τα τέλη της δεκαετίας δημιουργήθηκαν 17 σχολικές μονάδες γενικής παιδείας και ένα ειδικό σχολείο. Το 2010 δημιουργήθηκε το 4/θ Δημοτικό σχολείο Ορεινής Ζώνης με έδρα τον Άγιο Λέοντα και το 2016 το 6/θ Δημοτικό σχολείο Βολιμών συγχωνεύτηκε με το 1/θ δημοτικό σχολείο Ορθονιών με την επωνυμία «Αρετάκειο» και μετατεράστηκε σε ένα σύγχρονο σχολείο που κατασκευάστηκε εξ ολοκλήρου με την επίβλεψη του δωρητή του κ. Νικήτα Αρετάκη, σημερινού Δή-

μαρχου Ζακύνθου.

Σήμερα στο νομό Ζακύνθου λειτουργούν τέσσερα 12/θέσια Δημοτικά σχολεία στην πόλη της Ζακύνθου, ένα 12/θ Δημοτικό σχολείο στην περιοχή του Κάμπου με την ταυτόσημη επωνυμία, το οποίο ήταν και ένα από τα 28 πειραματικά ολοήμερα την δεκαετία του 2000, ένα 10/θέσιο, το Δημοτικό σχολείο 3^ο Ρίζας, ένα 9/θέσιο Δημοτικό σχολείο, 10 6/θέσια και 1 τετραθέσιο.

Εικόνα 8.
Το Δημοτικό Σχολείο
Κάμπου, συγκεντρώνει
το μαθητικό πληθυσμό
πέντε κοινοτήτων
και υπήρξε
ένα από τα 28 Ολοήμερα
Πειραματικά Σχολεία
της Ελλάδας.

*Εικόνα 9-10.
Το Ειδικό Δημοτικό Σχολείο
Μπόχαλης χθες και...
σήμερα.*

Επίσης λειτουργούν ένα 3/θέσιο και δυο 2/θέσια Δημοτικά.

ματα ένταξης. Επτά από τις σχολικές μονάδες είναι σύγχρονες και έχουν κτιστεί μετά το 1990.

Για τις ανάγκες της Εδικής Αγωγής λειτουργεί το 6/θ ειδικό σχολείο Μπόχαλης καθώς και επτά τμή-

Η εικόνα συμπληρώνεται με 34 Νηπιαγωγεία το ένα εκ των οποίων είναι ειδικό.

Εικόνα 10.

*Εικόνα 11.
Τα αδελφά 6/θ Δ.Σ 1^ο
Ρίζας και 2^ο Ρίζας
που προήλθαν
από συνενώσεις
οδηγοδεσίων Δ. Σχολείων.*

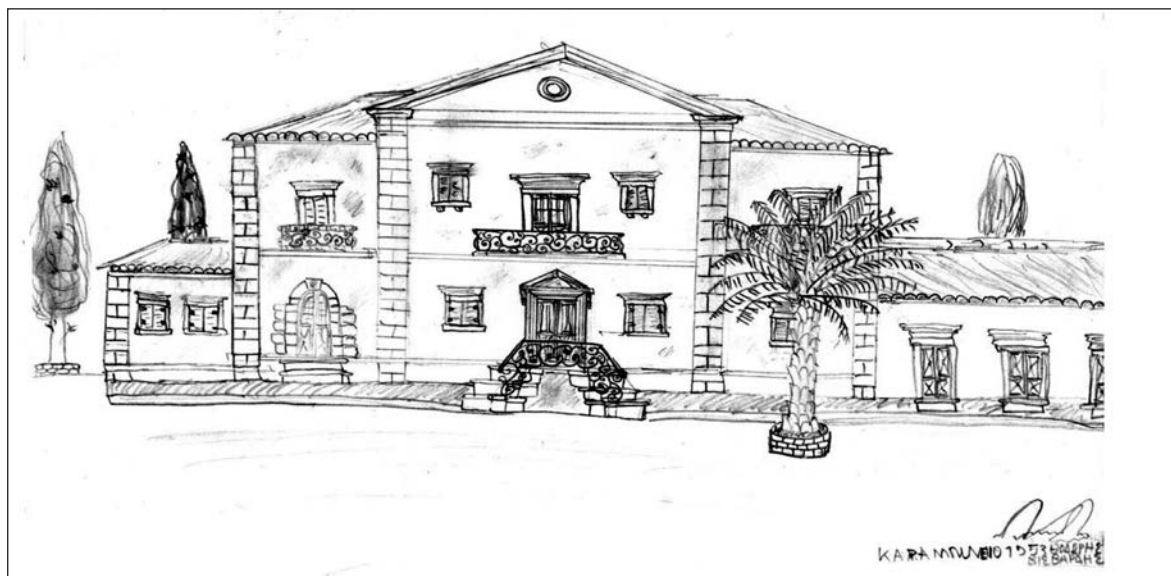
Λίγα λόγια για την ιστορία του 1ου Δημοτικού Σχολείου Ζακύνθου «Καραμπίνειο»

άξιους δασκάλους και δασκάλες και με ψυχή την επιστάτισσα Μαρία Βεντουρή.

Στα 1905, λίγους μήνες πριν πεθάνει, η Ασπασία Δημητρίου Καραμπίνη συντάσσει, στον συμβολαιογράφο Νικόλαο Γιγάντε, διαθήκη δια δημοσίου

Το 1934 η τότε ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας αποφάσισε να μεταστεγάσει το Γυμνάσιο Ζακύνθου, από το μέγαρο Λογοθέτη στο «Καραμπίνειο»,

Εικόνα 12-13.
Το Αρχοντικό Καραμπίνη
πριν και μετά το σεισμό
του 1953.
Τα σκίτσα του Καραμπινείου
προέρχονται
από τον αποφοιτήσαντα
μαθητή του σχολείου
Θεόδωρο Βισβάρδη.

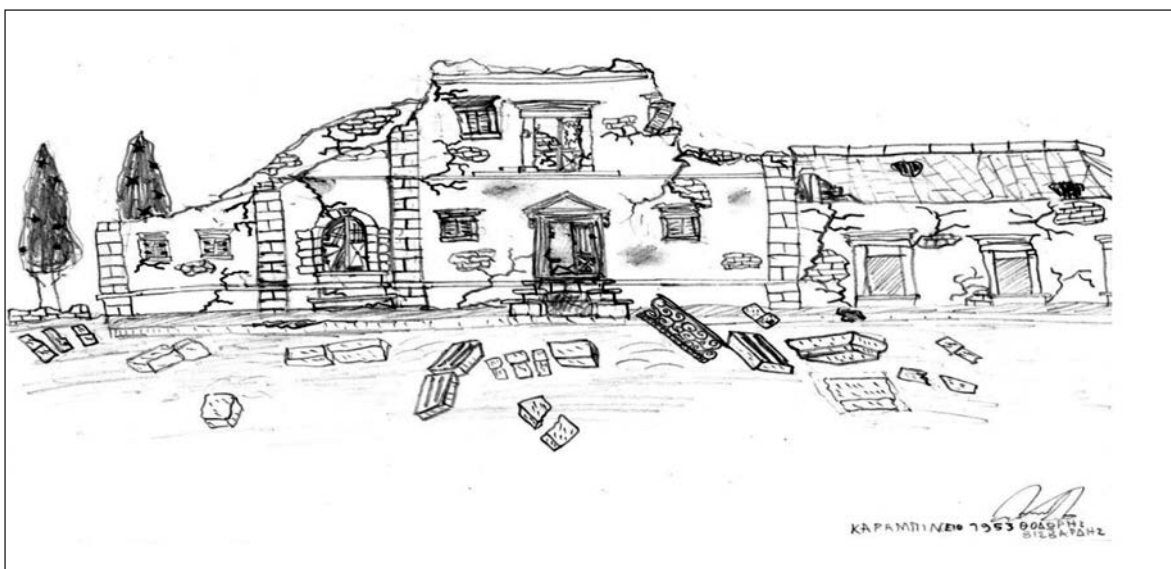

πράξεως. Με την διαθήκη αυτή άφηνε το αρχοντικό της στο Δήμο Ζακυνθίων για να λειτουργήσει εκεί παρθεναγωγείο ή Δημοτική Σχολή θηλέων.

στον προαύλιο χώρο του. Κατασκευή βέβαια που δεν έγινε ποτέ.

Πολλά χρόνια λειτουργεί ως Δημοτική Σχολή θηλέων και μετά ως Α' Μικτό Δημοτικό Σχολείο Ζακύνθου. Το Α' Δημοτικό Σχολείο συνέχισε για πολλά χρόνια τη λειτουργία του επανδρωμένο με

Το προαύλιο του «Καραμπινείου» έγινε ποδοσφαιρικό γήπεδο μέχρι να έλθει λίγο αργότερα ένας άλλος σχεδιασμός για ανοικοδόμηση Νοσοκομείου στο χώρο του προαυλίου.

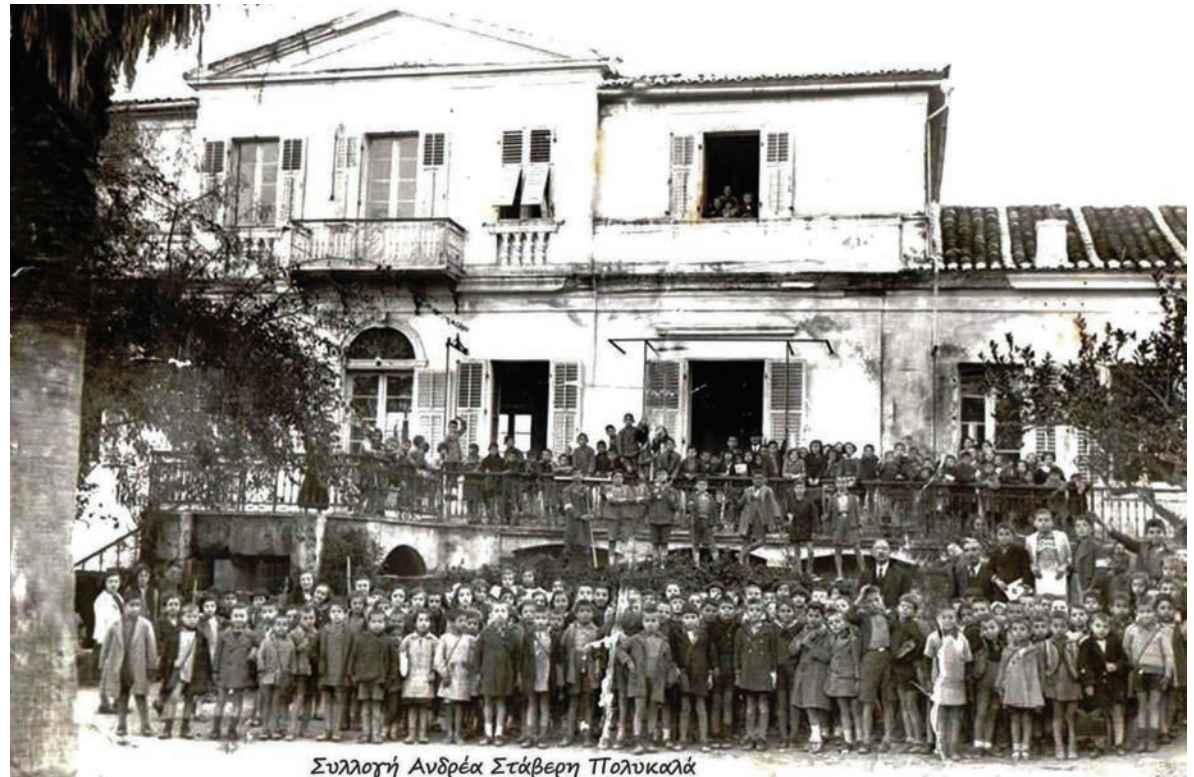
Τελικά το «Καραμπίνειο», μετατράπηκε, στα χρόνια της ιταλικής κατοχής, σε στρατώνα για να έρθει ο σεισμός του 1953 και να το ισοπεδώσει.

Μετασεισμικά στο οικόπεδο αυτό κτίστηκε το Α' Δη-

μοτικό Σχολείο. Απέναντι του βρισκόταν το 2ο Σύστημα Ναυτοπροσκόπων, το θρυλικό «προσκοπείο».

Δίπλα από το σχολείο υπήρχε ο θερινός κινηματογράφος «Λουξ» και σε μια έκταση, σχεδόν απέ-

*Εικόνα 14.
Το Καραμπίνειο.*

*Εικόνα 15.
Το 1ο Δημοτικό Σχολείο
"Καραμπίνειο" σήμερα.*

Εικόνα 16.

Γυμναστικές επιδείξεις
1970. Δεξιά φαίνεται
το Λουκ και μπροστά
το *proskopeio*.

ναντι από το σχολείο και μπροστά από την εκ-
κλησία της Αγίας Τριάδας, το θρυλικό γήπεδο
της «Μπαρφαλαμπάουτ», της ομάδας της γειτο-
νιάς. Εκεί πηγαίναμε όλοι μετά το σχολάσμα.

Σήμερα δεν υπάρχει προσκοπέιο, δεν υπάρχει
«Μπαρφαλαμπάουτ», δεν υπάρχουν οι βελανιδιές
στο προαύλιο που χρησιμοποιούσαμε σαν γκολ-
πόστ στα διαλείμματα.

Οι αίθουσες έχουν χωριστεί στα δυο και στα κάγ-
κελα της εξώπορτας δεν περιμένει ο γερο -
Μπουργιέζης για να αγοράσουμε σου και σάμαλι.

Υπάρχει όμως ο ίδιος ήχος από τις φωνές των παι-

διών, υπάρχει ακόμη η αμπάριζα.

Υπάρχουν διακόσια ογδόντα περίπου παιδιά που
σχηματίζουν μια πολύβουη κυψέλη και δάσκαλοι
που αγωνιούν να μεταφέρουν τις γνώσεις τους
στους μαθητές και στις μαθήτριες. Υπάρχει πάντα,
βέβαια, η μυρωδιά της θάλασσας.

Λίγα λόγια για την ιστορία του 3^{ου} Δημοτικού
Σχολείου Ζακύνθου «Σχολείο του Άμμου»
Προέλευση: Αρχείο σχολείου

Το σχολείο ονομάστηκε «σχολείο του Άμμου» λό-
γω της θέσης του στην παραλία του Άμμου (ονο-
μαστική ο Άμμος, δηλαδή η μεγάλη αμμουδιά)

Εικόνα 17.

Μαθητές του 3ου Δημοτικού
σχολείου,δημιουργούν κηπάρια
στον εσωτερικό και εξωσχολικό
χώρο του σχολείου
τους. Δεκαετία '60.

*Εικόνα 18.
Στιγμιότυπα
από τη σχολική ζωή
του 3ου Δ.Σ
στη διάρκεια της δεκαετίας
του '60.*

όπως ονομαζόταν η περιοχή από τα πρώτα χρόνια της Βενετοκρατίας.

Η κατασκευή του σχολείου ξεκίνησε το 1932 με τα πιο σύγχρονα μέσα και υλικά της εποχής εκείνης. Η θεμελίωση έγινε από τον τότε Υπουργό Παιδείας Γ. Παπανδρέου επί κυβερνήσεως Ελευθερίου

Βενιζέλου. Από την ίδρυσή του μέχρι το 1953 το σχολείο λειτουργούσε ως 6/θέσιο. Από το Μάιο του 1963 προήχθη σε 7/θέσιο. Αργότερα έχουμε αύξηση της οργανικότητάς του σε 12/θέσιο.

Από τους σεισμούς του 1953 το διδακτήριο έμεινε άθικτο λόγω της άριστης κατασκευής του.

*Εικόνα 19.
Το 3ο Δημοτικό Σχολείο
"Σχολείο του άμμου" σήμερα.*

Στο κτίριο του 3ου Δημοτικού Σχολείου στεγαζόταν και το 2ο Δημοτικό Σχολείο ως το 1972. Στη δεκαετία 1980-90 υπήρχε συστεγάση στο σχολείο «του Άμμου» του 3ου Δημοτικού Σχολείου και του 5ου Δημοτικού Σχολείου. Το 1980 έγινε επέκταση

του κτιρίου στο χώρο του κήπου στη βόρεια πλευρά. Έτσι οι αίθουσες από 8 έγιναν 12.

Από το 1993 ως και σήμερα συστεγάζεται με το 3ο Νηπιαγωγείο Ζακύνθου.

Εικόνα 20.
2/θέσιο Δημοτικό
Σχολείο Βουγιάτου.

Εικόνα 21.
2/θέσιο Δημοτικό
Σχολείο Γαδάρου.

Εικόνα 22.
1/θέσιο Δημοτικό
Σχολείο Λαγκαδικίων.

Τα παραπάνω ολιγοθέσια Δημοτικά Σχολεία στα χωριά της Ρίζας, παραδομένα στο χρόνο, υπάρχουν

ακόμη για να θυμίζουν μια άλλη γενιά μαθητών προερχόμενη από μια άλλη εποχή...

*Εικόνα 23.
2/θέσιο Δημοτικό
Σχολείο Μαχαιράδου.*

*Εικόνα 24.
Το 1/θέσιο Δημοτικό
Σχολείο Φιοδιπίου.*

